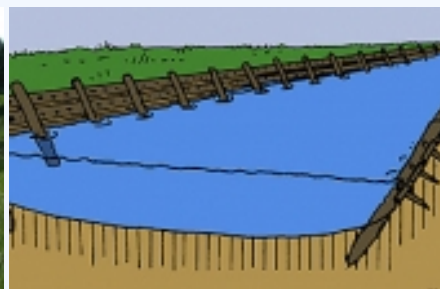

KANHAVE KANAL

8305 Samsø

Den nu tørre Kanhavekanal set fra luften mod vest - og med "tilføjet" vand.

- 1: Stavns Fjord set fra luften mod nordvest. I forgrunden Hjortholm hvorpå der har ligget en middelalderborg. Kanhavekanalen er i baggrunden.
- 2: Kanhavekanalen øst for lande-vejen som i dag krydser vikingertidskanalen.
- 3: Principtegning af Kanhave-kanalen. (farvelagt tegning fra SKALK nr. 4/1960)

Administration

Ejerforhold	Statsejet
Oprettet	2001
Sidste rettelse	02-2021
Tilsyn og beskadigelser	Skov- og Naturstyrelsen
Pleje, skiltning og 100 m.-zone	Skov- og Naturstyrelsen
FREDNINGSNR.	2817-13
STEDNR.	030503-17

Find Fortidsmindet med GPS

GPS	Breddegrad 55.907186
Længdegrad 10.604199	
UTM-system	E 600285 N 6196912

Beskrivelse

Kanhave vikingetids kanal over Samsø

Den ca. 500 m lange og 11 m brede Kanhave-kanal som i vikingetiden forbandt Stavns Fjord med Kattegat ved Mårup Vig, er et af vikingetidens største ingeniørarbejder.

Den nu tørre Kanhavekanal set fra luften mod vest - og med "tilføj" vand.

De store byggerier af vikingeborgene ved Trelleborg, Fyrkat, Nonnebakken og Aggersborg, den 700 m lange træbro over Ravning Enge vest for Vejle samt den store Dannevirke vold ved sydgrænsen fra år 737, vidner sammen med Kanhavekanalen om den centraliserede magt og samfundsekspansion som skete i slutningen af jernalderen og vikingetiden (750 - 1050 e.Kr.).

Stavns Fjord set fra luften mod nordvest. I forgrunden Hjortholm hvorpå der har ligget en middelalderborg. Kanhavekanalen er i baggrunden.

Kanhavekanalen har været undersøgt gentagne gange. Første gang i 1960 hvor en udgravningsgrøft viste, at kanalen var fra vikingetiden. Indtil da havde mange den opfattelse, at kanalen stammede fra 1600-tallet og i folkemunde blev den dengang kaldt "Svenskekanalen". Endnu et tværsnit i kanalen blev udgravet i 1977, og i 1979 opnåede man, på baggrund af det meget velbevarede træ fra bolværket som flankerede kanalen, en entydig årringsdatering af kanalen til at være opført i år 726.

Kanhavekanalen øst for lande- vejen som i dag krydser vikingertidskanalen.

Det løse sand som findes i området nødvendiggjorde at man forstærkede kanalens sider mod sammenskrivning. Derfor byggede man et solidt bolværk med op til 4 svære planker på indtil 4 m længde, som var fastgjort med træpløkke til den bagvedliggende undergrund. Foran mod kanalen var bolværket afstivet med store skråt nedrammede træpæle for hver 3. meter.

Principtegning af Kanhave- kanalen. (farvelagt tegning fra SKALK nr. 4/1960)

På grund af tilsanding og landhævning er kanalen ikke længere vandfyldt. Afhængig af den senere landhævning formodes det, at kanalens vanddybden for ca. 1.300 år siden var mellem 0,7 og lidt over 1 meter. Vandet stod op til omkring midten af bolværket langs kanalens sider. Vikingetidens havspejl var i al fald ½ m højere end nutidens, hvilket også forbedrede tilsejlsforholdene fra den lavvandede Stavns Fjord ved kanalens østende.

Østenden af Kanhavekanalen er den bedst bevarede.

I stenalderen var hele det lavtliggende område omkring Stavns Fjord dækket af vand (se "Stenstue-dyssen"), men i vikingetiden var landhævningen åbenbart så fremskredet, at man fandt det påkrævet at etablere kanalen. Her ved 11.000 m³ sand blev opgravet, borttransporteret og udlagt på området langs kanalens sider, som derved nærmest har fået et klitlignende udseende. Endvidere blev der i ca. 1 m afstand fra kanalen opbygget lave tørvevolde som flankerede en formodentlig gang- eller træksti langs kanalens sider.

Udsigt mod Ægholm i den lavvandede Stavns Fjord ud for kanalens østende.

Profilet af kanalen ses stadig tydeligt. I vestenden mod Mårup Vig er munden dog tilsandet og diffus, men særligt øst for landevejen som krydser kanalen, ses den næsten snorlige kanaludgravning stadig fint.

I vestenden slører sandklitter og stranden kanalens oprindelige profil.

Landskabet omkring Kanhavekanalen er dog meget forandret. Sommerhusbebyggelse og den nord for liggende plantage slører nu delvist udsynet.

Østenden af Kanhavekanalen set fra den offentlige sti langs Stavns Fjord.

Ved kanalen står en mindesten med ordet "Kultur" indhugget i runer og årstallet 1866. Den blev opsat af tidligere godsforvalter Kruse fra Brattingsborg, da man midt i forrige århundrede tilplantede Nordby Hede, som stadig tilhører godset.

Landevejsdæmningen over Kanhavekanalen set fra øst.

Hvad der lå til grund for Kanhavekanalens opførelse, og hvor lang brugstid kanalen har haft vides endnu ikke med sikkerhed. Visse ting tyder på en relativ kort brugsperiode, men ét er sikkert: Et så stort projekt er næppe iværksat uden vægtige grunde, en god planlægning, samt rådighed over de nødvendige midler og arbejdskraft.

Godsforvalter Kruse som rejste mindstenen var lidenskabeligt interesseret i Samsøs fortidsminder og deres bevaring.

For den almindelige civile sejlads omkring Samsø har kanalen næppe haft afgørende betydning, og det er derfor mest nærliggende at tolke kanalen som et militært anlæg for en i Stavns Fjord hjemmehørende vikingeflåde. Stavns Fjord er en ypperlig naturhavn, og fra den højtliggende Hjortholm kan hele det omliggende hav- og landområde overskues.

I dag går der en offentlig sti langs kanalens sider.

Via Kanhavekanalen kunne flåden hurtigt angribe eller flygte til det vestlige Kattegat, og Samsø har som "øen midt i riget" en meget strategisk placering, for at centralmagten kunne kontrollere søtransporten i de indre danske farvande, samt hindre handelsødelæggende sørøveri og pirateri.

I 2015 indgik Kanhave-kanalen i Kulturstyrelsens formidlingsprojekt "Danmark oldtid i landskabet". Herunder blev der opsat et "vikingetidig skeletskib" i jern i kanalen, samt tilføjet planker i kanalens nordside, som de blev erkendt i udgravningerne. Se TV-Østjyllands indslag fra åbningen her.

- Læs mere om Kanhave-kanalen i Trap Danmark.

- Se også omtalen af kanalen på VisitSamsø

